

ORTA ÇAĞ'DA KADIN
MARY HAYDEN

Nasibe POLAT*

“Yeterince hak veriyorum.
Kadına değer verilmez ise
Hiçbir gelecek görmediğini
Kadınların aşkı için
Nazik, şımarık olmak gerek...” (s.282)

Bu sözlerle 13. yüzyılın isimsiz bir şairi, toplum açısından en azından kadının tüm görevi olarak gördüğü şeyi, açıkça ortaya koyuyor. Kadın uygarlaştırıcı, arındırıcı, görgü öğretmeni olacaktı ve şair, kadının misyonunu iyi bir şekilde yerine getirdiğini ima ediyor.

Gerçekten de Orta çağ kadını, esas olarak önümüze bu sıfatlarla gelmekte ve Anglo-Sakson şairleri, “Anlaşmazlıkları Düzenleyen”, “Toplumun Barışçıl Bağları” ya da “Barışın Dokumacıları” gibi lakapları onlara takmayı severlerdi.

Bu çok erken yüzyıllarda gerçekten de böyle görünmüyor. Sert Teutonic, Sclavonic ve Keltic kabileleri, gruplar halinde sendeleyeni Roma imparatorluğunun zengin eyaletlerine geldikleri zaman, fethettikleri, katlettikleri ve yaktıkları zaferlere eşlik eden güçlü, silahlı eşler ve kızları, vahşilik ve cesaret açısından erkek akrabalarından biraz daha aşağıydı ve muhtemelen fiziksel güçte dahi onlardan çokta geride değillerdi.

Caesar, Athenaeus ve diğer birçok klâsik yazar, savaşta savaşçıları cesaretlendiren, sık sık öğütler veya tehditleriyle geri çekilenleri tekrar savaşa dönmeye teşvik eden ve genellikle bir yenilgiden sonra kendi kendini öldüren, ölümü tutsaklığa tercih eden bu barbar kadınların acımasızlığına tanık oldular.

---

* Mersin Üniversitesi Doktora Öğrencisi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi,
mail: nsbplt44@gmail.com ORCID: 0009-0003-1479-5473.

14. yüzyılın Lâtin yazarlarından Ammianus Marcellinus, buradan hareketle Galyalılarla ilgili olarak kendini şöyle ifade eder: (s.283) “Güçlü mavi gözlü karısını bir tartışmada yardıma çağırdığında tek bir Galyalı’ya denk olabilmek için bütün yabancı grupları almak gerekirdi. Boynundaki damarlar şişiyor, dişlerini gıcırdatıyor ve kocaman beyaz kollarını sallayarak, bir mancınıktan fırlatılan pek çok füze gibi tekmelerle karışık darbeler yağdırıyor.” (Rerum Gest. Lib. Xv.)

Saxo Grammaticus savaşçı birçok kadından bahseder- Örnek olarak, Suevi’nin Avcı Kral’ının kızı Swanhide ve kardeşi Throndo’nun Danimarkalılara savaş açmasına yardımcı olan “askeri işlerdeki enerjisiyle tanınan” bakire Rusila. Ülkeye daha yaklaşıldığında, Icenili Boadicea ve çok daha sonraki zamanlarda, “Mercanlıların Leydisi”, büyük bir savaş lideri Büyük Alfred’ın kızı, Aethelfleda ve İrlanda’da Connacht Kraliçesi, Maev ya da Mab’da, ilki Tarih’te sonuncusu Efsane’de savaşçı kahramanlıklarıyla kendilerine ölümsüz bir ün sağladılar. Gerçekten de antik İrlanda masallarında, bizler silâh kullanımında genç askerlere eğitim verebilecek kadar yetenekli kadınlar buluruz; mesela Cuchulain, bir düzenli askeri okulunun lideri olarak temsil edilmiş görülen Scatha’dan öğrenmiştir.

Tacitus’un *Germania*’sındaki Teutonic kabilelerindeki kadınların “ilahi bir şey” de nasıl onurlandırdıklarını kaydettiği pasaj, sık sık alıntılanmıştır ve çoğunlukla yanlış anlaşılmıştır. Yaygın olarak inanıldığı gibi bütün kadınlarda değil, yalnızca ayrıcalıklı bir azınlıkta bahsedildiği varsayılmıştır. Savaş başlamadan önce gibi önemli durumlarda bu Wise (Bilge) kadınlara, danışılırdı ve Delphic rahibesi gibi, onların yanıtlarına bir tür mistik beyitlerde yer verdiler. Hediyelerle onların gönülleri alınır ve bir zaferden sonra ganimetlerin belli bir oranı verilirdi. Özel bir konuda içeri girildiğinde, evin efendisi onları karşılamak için ayağa kalkar ve onları uygun bir törenle şeref yerine götürürdü. İrlanda’da büyümlü güçlere sahip kadınlardan ve çok korkulan kadın hicivlerden söz edildiğini duyuyoruz. Buradakinden çok farklı olan, onun erkekle ilişkilerinde sadece taşınabilir mal olarak yasalar tarafından sıradan kadına beşikten mezara uygulanan muameledir.

Avrupa Kıtası’nın büyük bir bölümünde (pagan İngiltere’ sine dair bu anlamda hiçbir şey bilmiyoruz ve İrlanda’da işler farklıydı), (s.284) bir kız bebeği doğar doğmaz çırılçıplak yere yatırılır ve babası çağırılıp onu kucağına alarak büyümesine izin verip vermeyeceği, aksi durumda açlık ve soğuğa maruz bırakılması ya da onun kurtarılması için bakımını

üstlenecek herhangi birinin kölesi olmasına karar verilecektir. Kız çocuğu, büyürken annesinin uğraşlarına ortak olur; elbiseler diker, yemek yapar, sığırlarla ilgilenir, çiftçilik yapar, eker, biçer, öğütür, pişirir ve mayalar; ailenin erkekleri sulh zamanları için “yemek ve uyumayı bıraktılar”. Hiçbir şey yapmadılar. İskandinav geleneklerine göre kızlar, 15 kadar erken bir yaşta ya da Almanlarda geneli için 30 kadar geç yaş, evlilik için uygun yaşa geldiğinde, babası veya vâsisi onu bir kocaya silâh, mücevherler, sığır ya da köle takasını kabul ederek satardı. – Exeter Book’ta “Bir Kral sığırla, kollukla ve şarap kadehleriyle kraliçesini satın aldığı” ifade edilir. Nitekim Aillel ve Maev’in kızı Findabar’ın flört hikâyesinde, başlık parasının yirmi altın uçlu koyu gri at ve her biri buzağılı on iki süt ineği olduğu şeklinde anlatılır ve Cathair Mor’un kızı Eithne’in büyük başlık parasının anlatıldığı başka bir hikâye “Songs of Buchet’s House” dur.

Koca evlendikten sonraki gün, “Sabah Hediyesi” olarak adlandırılmış olan bazı hediyeler eşine verir. Erken zamanlarda sadece mücevherat, şarap kaseleri, altın kasketler ve buna benzer şeyler verilir; fakat daha sonra prens ve büyük soylular sık sık gelinlerine bu tarzda bütün belde ve arsaları bağışlamışlardır; İmparator I. Otto’nun karısı sabah hediyesi olarak Magdeburg’u aldı.

Pagan çağlarında evlilik bağının kan bağına göre daha az önem arz ettiği düşünülürdü. Evli kadın hala babasının ailesine aitti; eğer çocuksuz dul kalırsa o ebeveyninin vasiliğine geri döner. Anne ve babasının ölümü üzerine onların mallarından ona düşen pay, evlenmemiş kız kardeşlerinin-kiyle aynıydı; eğer kendisi çocuk bırakmadan ölmüşse onun mülkü kendi ailesine geçerdi. Kadını gerçekten de İrlanda dışında bir yerde Tain hikâyesi üzerinden değerlendirecek o mükemmel bir şekilde özgürdü, mallarının idaresinde kocasının kontrolündeydi, onun izni olmaksızın ne satın alır nede satardı; fakat diğer taraftan, (s.285) koca karısının mallarından ailesi izin vermedikçe tasarruf edemez, borcunu ödemek için haciz ettiremezdi.

Ailenin kan davalarını yürütme görevi, evli olmayan çocuklara olduğu gibi evli olanlara da düşüyordu. Volsunga Saga’da Kraliçe Signi, babasını katlederek öldüren katil kocası Siggier’den intikam alması için erkek kardeşi Sigmund’a yardım eder. Saemund’un Edda’sındaki Gudrun, Kocası Atli’in suçlu akrabalarının öldürmesine, ondan doğurduğu iki oğlunu öldürüp ve onların kalplerini yemesi için servis etmesine kızdı.

Yine de kocanın otoritesi büyüktü ve nadiren sorgulanırdı. O, en ufak bir bahaneyle karısını boşayabilirdi. Bir İzlanda kanunu, çok fazla kötü ilişkileri olduğu ortaya çıkan karısını, bu nedenle ya da herhangi bir neden olmaksızın boşanmasına izin verirdi, bu son durumda bazı kabileler kadına belirli tazminat verdi; Burgonyalılar arasında kadın kocasının evine hak kazandı. İrlanda'da boşanmış bir kadın, eşiyle birlikte yürüttüğü bir işin kârının yanı sıra çeyizini de elde ederdi.

Koca, ceza olarak karısını satabilir ve onun ölümü üzerine onu bir arkadaşına miras bırakabilir. Çokeşlilik, Tacitus'a göre, yalnızca şef ve krallar tarafından uygulanan Teutonic kabilelerine hastı. Gerçekten de bunlar arasında yaygın olduğu görülüyordu. Kilisenin tüm gayreti onları, Hristiyanlığa geçişlerinden birkaç yüzyıl sonra bu geleneği bırakmaya ikna etmekte. Kral Dagobert'in birkaç eşi vardı. Pepin le Bref'in iki eşi vardı: Plectrude ve Alhais. Charlemagne'nin iki eşi vardı ve kesinlikle iki tanesi aynı zamandıydı. Saint Radigunde'in kocası Neustriyalı I. Chlotaire'nin en az bir eşi daha vardı. Bildiğimiz kadarıyla efsanevi veya pagan zamanlarında dahi, çokeşliliğe dair hiçbir iz yok. Kadınların kocalarını başkalarıyla paylaşmaya karşı çıkmaları ve rakip eşlerin şiddetli münakaşaları, belki de bu uygulamayı sonuç olarak bastırmada en güçlü etkenler arasındaydı.

Dul kadınların kocalarının cenaze ateşinde kendilerini yakma geleneği, pagan zamanlarında oldukça yaygın olduğu görülürdü. (s.286) Bazı dönemlerde İskandinavya'da en az şef eşlerinde zorunluydu. Bizler Jarl Hakon'un genç bir kızla flört etmesi hakkında verilen cevapla yargıya varırsak: O çok daha fazla yaşayamayacak kadar yaşlıydı ve o yakında onun ölmesiyle ilgili endişeli değildi.

Fakat bütün bu şeylerden kadının bu zamanların Avrupa'sında işgal ettiği, bugün Doğu'da sahip olduğu kadar düşük bir konum olduğu sonucuna varmak çok yanlış olur. Kadınlar günlük yaşamlarında özgürce erkeklerin arasına karışıyordu ve onların acı ve zaferlerine ortak oluyorlardı. Tüm olağan durumlarda, hemen hemen aynı özgürlük benzer gençlerle bakirelere uygulanırdı ve onun herhangi bir suiistimalinde her ikisi de eşit şekilde kınanırdı. İrlanda'da kadınlar ziyafetler ve festivallerde yer almış gibi görünüyordu (Bricriu's Feast), fakat erken Sakson İngiltere'sinde ya da belki de Kıta meskenlerindeki Sakson ve Angles'ler arasında sadece savaşçıların içkisini doldururdu ve daha sonra kuytuya geçerdi. Kocasından vahşice hırpalanmış eşlerin sıklığını duymamıza karşın, ne var ki diğer tarafta saygı ve güvenle muamelede bulunanlara nadiren rastlayamıyoruz.

Exeter Book, evli bir çiftin görevlerinden bahsederken şöyle der: “Her ikisi ev sahibi olarak istişare edecekler.” Açıkça yazar ailenin onuru ve çıkarlarını erkeğin olduğu kadar kadının da kaygısı olarak ilişkilendirir. Kadın mahkûm ve köleler, sık sık şiddet ve kötü muameleye maruz kalıyordu ancak genellikle onların onuruna saygı duyuluyordu. Alman destanı “Kudrun” da Harmuot, kadın kahraman tarafından reddedilmesi üzerine onun annesi tarafından muamelede bulunmak için izin verilir. Hatta kendisine büyük bir sertlikle davranılır ancak o isteğini kabul ettirmek için onu zorlamayacaktır.

En kaba Teutonic ve İskandinav kabilelerinin yasalarına göre bile bir bakireye yapılan hakaret en ağır şekilde cezalandırılırdı. Totila Naples’i yakaladığında, belirli bir soylu kafilenin Napolili bir bakireye yönelik fena şekildeki hakareti yapılmasına dair ona bir şikâyetle bulunulduğunu Procopius aktarır. (De Bello Gotthico, Book III., cap 8) Suçlu değerli bir savaşçı olmasına rağmen onun emriyle öldürüldü ve mal varlığı kıza verildi. (s.287) Vizigotlar, “bir kadın onun iradesi dışında alıp götürülürse hırsızın bütün malları kadına verilir ve o kişi kadının kölesi olur.” hükmünü kabul ettiler. Bu arada onunla evlenmeye razı olursa her ikisi öldürülürdü.

Savaşta dahi genellikle kadınlara saygı gösterilirdi. “Kadınlarmın barışı daima kalıcıdır” bir Sakson deyişidir. Seamund’un Edda’sında Jotun’lara ve kız kardeşlerine karşı kahramanlığıyla övünen Thor’un Harbard tarafından şu sözlerle azarlandığı bir pasaj bulunmaktadır. – “Kadınlara saldırdığında bu senin alçakça bir hareketindi Thor.” “Kurttu onlar ve hemen hemen hiç kadın sayılmazlardı.” Thor, bu bahaneyle ısrar eder.

Zaman ve Fetih Çağı geçti. Savaşlar nadiren büyüdü ve tembel savaşçılar sırtlarında saban ve maça yay kullanmayı öğrendiler. Tamamen ya da kısmen tarla işinde sınırlanmış kadının, evindeki görevlerine adanmak için daha fazla boş vakti oldu. Kadınların görevleri daha karmaşık hale geldi. Konutlar daha geniş ve daha güzel döşenmiş, giysiler daha ince kumaşlı ve çoğunlukla tamamen işlemeliydi. Duvarlar için asmalar, kanepeler için örtü ve minderler vardı. Bütün bu bakım ve hazırlıkları sağlamak evin hanımı, kızları ve onun kadın serflerinin görevleriydi. Şimdiki kadının neden olduğu daha barışçıl ve ev içi yaşamdaki arıtma ve yumuşatma etkisi uzun sürmedi. Nadir bir şekilde daha erken zamanların Amazon kadın kahramanları hakkında daha fazlasını duyuyoruz.

Hristiyanlığın ortaya çıkışı doğal olarak aynı yönde güçlü bir etkiye sahipti. Her şeyi göz önünde bulundurursak Hristiyanlık, kadının pozisyonunu olumlu bir şekilde etkilemiştir ve onu yüceltme eğilimindedir. Ancak söylemek tuhaftır birkaç noktada değişiklik ters yöndedir. Erken Orta çağ kilisesi, Havva cinsini küçümseme ve Meryem cinsini onurlandırma arasında ayrıldığı görülüyor ve bazen önceki duygunun izleri yeni yasal düzenlemelerde beliriyor.

Bunun dikkate değer bir örneği, iki cinsin *wergeld* ya da *eric*'lerin nisbi orandaki değişikle sağlanır. Cinayet ve saldırı suçunda kesilen bu para cezası, bir cinayet ya da saldırı için zorlayıcıdır. Bu ceza miktarı, bazen kurban ve yaralayıcının rütbesine göre ve önceki kabul edilen yaranın mahiyetine göre değişiyordu. (s.288) Pagan zamanlarında bir kadının *wergeldi* daima aynı sınıftaki bir erkeğinkinlikle en azından eşit olmuştur. Her ne zaman bir farklılık gerçekleşirse, bu her zaman kadının lehine olmuştur. Mesela Anglo Saksonlar bakire kadına iki katı *wergeld* verdiler. Salian Franklar, bir kadına gerçek ya da olası anne olarak belirli bir yaş sınırı içinde üç katı tazminat tahsis etmişlerdi. Hristiyanlığın gelişinden sonra, bu düzenlemeler aşağı yukarı her yerde değişti ve bir kadının *wergeldi* genel olarak bir erkeğinkinin yarısına kadar düştü.

Ancak bütün bunlar bir yana, cinsiyetin durumunda gerçek bir iyileşme yaşandı. İster evli ister bunu yapmak istemeyen kadınlar için manastır kurumu, bir yeni kariyerin kapısını açtı. Kısa bir süre sonra en verimli vadilerde ve en yeşil tepelerde her yerde manastırlar meydana geldi ve bunlar arasında soylu bakireler ve dulların yanı sıra daha düşük sınıftan kadınları Tanrı'yı kutsamak için toplandılar.

Kral ve Prenslar çok kaynaklı inançlarına hizmet etmek için kızlarını sık sık adardı ve onları neredeyse bebekken hayatlarını onların arasında geçireceği toplumun ellerine verdiler. Bu şekilde Northumbria'nın Kralı Oswy bir yaşındaki kızı Alflada'yı neticede yerine geçtiği Whitby'in başrahibi Hilda'ya teslim etti. Aynı şekilde Freiherr von Hackeborn'ın karısı beş yaşından biraz küçük kızını daha geç dönemlerde St. Gertrude olarak bilinen varış noktası Rodardesdorf manastırına bırakır. Bu şekilde I. Edward 1284'te, aynı zamanda dul kalan büyük anne Kraliçe Eleanor, Prenses Mary çocukluk gereğiyle Amesbury'da dini yeminini sağladı.

Bütün her şey bizlere hiç şüphesiz zor ve haksızlık gibi görünmekte fakat muhtemelen genç münzeviler kendilerini bu ışığa sunmadılar. Onları kontrol etmek için ebeveynlerinin kesin haklarını, çocukların

sorgulama hayali asla olamazdı ve onların bebek dudakları boyun eğer şekilde kutsama yeminiyle telaffuz edemeyecek. Diğer durumlar altında iken bile onlar babalarının seçtiği kocaya bağlı kılacak evlilik yeminiyle telaffuz edemeyecek olacaktır.

Ne rahibelerin kasvetli ve mutsuz yaşamlarının nedeni nede en azından durumların çoğunda (s.289) aşırı derecede sade olduğu düşünülmemiştir. Kızlar, çocukluklarında sadece okuldaydılar ve bugünün kızları gibi ibadet etmek, ders çalışmak ve dinlenmek için saatler ayarlanmıştı. Onlar zaman yettikçe ablaları tarafından eğitildiler, özellikle Latinceyi iyi bir şekilde öğrendiler ve daha ileri düzeyde olduklarında bazı klâsik yazmaları okudular. Rahibeler tarafından yazılmış birçok ayetler hala mevcut ve onların yazışmaları her zaman o dilde yapıldı. Ünlü Abbess, Gandesheim'lı Hroswitha, dramatik diyaloglarında Terence oyunlarını kopyaladığına göre onla oldukça tanışık. Öğrenciler sahip olabilecekleri bütün sanatsal yeteneklerle yetiştirildi ve bizlerin küçük gördüğü manastır uygulamalarının bulunduğu birçok güzel el yazmaları Orta çağ aydınlatmaktadır.

Eğitimi tamamlandığında ve kızlar toplum yaşamının düzenli rutinine girdiklerinde dahi onlar işin eksikliğini hissetmediler. Eğitim verecekleri öğrencileri vardı; hasta ile ilgilenmek, fakirlerin yiyecek yardımlarını karşılamak; çiftçi ve manastır topraklarının kâhyaları ile istişarede bulunmak; ilgilenmesi gereken büyük kurumların yemek servisi ve yemek pişirme; günlük görevlerini okumak. Daha sonra her biri kendisine tahsis edilmiş işlerini yaptıkları zaman boş vakitlerini müzik, nakış işlemeyi öğrenmek ya da mektup yazmaya ayırırdı.

Günlük rutin esnasında, genel olarak arkadaş ziyaretleri, açık zihinleri oyalamak için dış dünyadan papazın getirdiği haberler ya da belki de edebi eleştiri noktasında daha fazla öğrenmekle ilgili söylevler gibi daha küçük ilgi durumları zaman aldı ve Kilise festivalleri tarafından seremonilerin her biri tahsis edildi. 755'te ölen Aziz Boniface'nin birçok eğitimli rahibeyle olan yazışmaları erken Orta çağ manastır yaşamına dair merak uyandırıyor ve bu açıdan daha da ilgi çekici olan aşağı yukarı 6. yüzyılın ortalarında Poitiers'de dini bir cemaat kuran kahraman Neustrian Kraliçesi Venantius Fortunatus'un Vita Radigondae'sidir.

Orta çağın sonuna doğru erken dönem manastır coşkusu önemli ölçüde önemini yitirdi. Her iki cinsten birçok dindar, anlamsız hayatlar sürdü ve kendilerini av sanatı ve avcılık gibi eğlencelere adadılar. Geç 14. yüzyılın dünyevi zengin bir şekilde giyinmiş, kolayı seven rahibesinin

(290) Chaucer'in Rahibesi, sert kolalanmış rahibe örtüsü ve hoş montu, biraz etkilenmiş telaffuz eksikliği, yemek yemesinin zarif yolları, nezaketli olan görgüsü ve kucağında şımarık eğitilmiş köpeklerinin dizisiyle tipik bir örneğidir.

Şimdi dünyevi bir kariyere yazgılı kızlara dönersek onlara verilmiş eğitimin nadiren aşırı hoşgörüsüyle hataya düşüldüğünü görüyoruz.” İhtiyatı boş ver, çocuğu şımart.” genel olarak bu günlerin anne-babaları ve eğitimcileri tarafından uygulanan bir ilkedir. Bizler büyümüş genç kadınların bile şiddetli bir şekilde dövüldüklerini duyarız. Agnes Paston (temp. Henry VI) evlilik çağındaki kızı Elizabeth'i haftada bir ya da iki kez bazen de günde iki kez döverdi.”

Çocukların eğlenceleri zaman ve mekâna göre az miktarda değişti. Orta çağın oyun ve oyuncakları yirminci yüzyılınkine çok benziyor gibi görünüyor. Küçük bakirelerin oyuncak bebekleri ve bazı güzel yaldızlı bebek beşikleri, yemek yapmak için tencere ve tavalar, kil ve tahtadan kuş ve hayvan şekilleri ve birçok diğer oyuncakları günümüzde hala mevcuttur. Froissart, çocukken şu anda “çamur turtalar” dediğimiz şeyin imalatının nasıl yapıldığını ve bunların dört kırık kiremitten yapılmış bir yerin üstünde nasıl pişirildiğini anlatır. Bunun küçük kızların da en sevdiği eğlence olduğu oldukça düşünülebilir. O zaman boğuşma oyunları vardı- “Blind Man's Buff”, “Hot Cockles” (Fransa'da *Qui Fery* olarak adlandırılmakta), “Hunt the Slipper”, “Tig” ve çeşitli top oyunları da bulunmaktaydı. Çocuklar daha sessiz eğlenceler istedikleri zaman “Tek mi Çift mi” ya da “Gerçek” gibi oynayabiliyorlardı veya birbirlerinin çözmesi için bilmece-ler ayarlayabiliyorlardı ya da “Peter-Piper” tarzı söyleyiş ustalığına girişebiliyorlardı.

Dadılar, yedi yaşına kadar çocuklardan sorumluydu. O zamanlar erkek, fiziksel eğitimine başladığında ve kız, evleninceye kadar ya da çok küçük yaşta evlenirse sonrasında bile bir dadı ya da ona eşlik eden bir kadının elline geçirdi.

Çocukların dört ve beş yaşlarına geldiğinde gönderildiği gündüz okulları oldukça yaygındı. Bazı erkek ve kız çocuklarının birlikte okutulduğu bilinmektedir. Froissart, sınıftaki kız arkadaşlarına elma, armut ve fildişi yüzüklerle küçük hediyeler verdiğini söylüyor. Ancak bunlar (s.291) sadece duaların öğretildiği ve dini eğitimin verildiği “İlmihal sınıfları” idi.

Kural olarak kızlar, en son “kâtip” olmaya yöneltilemedikçe erkeklerden daha fazla eğitim görüyordu. Edebi kültürün kadınların ve rahiplerin

özel uzmanlık alanı olduğu fikri, uzun süre yaygındı ve hiçbir soyluyla alakası yoktu.

“Fause Foodrage” adlı bir İskoç şarkısında bu görüş açık bir şekilde ifade edilmiştir. Bir hanımefendi erkek bebeğini yetiştirilmesi için bir arkadaşına veriyor ve diğer küçük kızların değişimini de kabul ediyor, ona şu şekilde seslenir:

Sen benim neşeli doğanımı iyi bir şekilde
At sırtında kullanmayı öğrenmelisin,
Ve ben senin güvercinini de iyi
Bir şekilde yazıp okumayı öğreneceğim.

Özellikle Almanya’da, öğrenmenin bir savaşçıyı kadını kıldığı anlayışı dahi süre gelmişti. Büyük Theodoric’in kızı Amalsvintha ve kendisi hem Yunanca hem de Latinceye aşinaydı. Oğlu Atalrich’in grameri öğrenmesini istediğinde soylular öyle şiddetli bir şekilde karşı çıktılar ki o istediğinden vazgeçmek zorunda kaldı. Öğrenmenin her iki cinsiyette de eşit bir şekilde onurlandırıldığı İrlanda’da böylesi bir görüşün yaygınlığına dair bir iz yoktur. M.S. 2. yüzyılda Tara’da bir kadın koleji olduğu belirtilir. Orada tam olarak ne öğretildiğini bilmiyoruz. Nakış ve iğne işlerine önem verildiğinden emin olabiliriz.

Prinsesler ve büyük soyluların kızları genellikle evde sık sık rahipler tarafından eğitilirdi. “Tristan” aşk hikâyesinde, kadın kahraman Isolde akli erer ermez “annesi, aklını işe vermesi gerektiğini” söylerdi. Bir papaz onu eğitmiş ve ona Latince ve Fransızca, keman ve “terbiyeyi” öğretmişti.

Swabialı Hedwig, Virgil ve Horace’yi özel öğretmeniyle okurdu. I. Conrad’ın eşi Burgundylı Griselda, bilgili ve bilginin koruyucusuydu. Ingulphus, (yani kendisine atfedilen kayıt gerçekse) Confessor Edward’ın karısı Kraliçe Edith, (s.292) eve giderken onunla nasıl tanıştığını ve Latince dilbilgisi hakkında onu sorguladığını anlatır.

Charlemagne sayısız kızının iyi eğitim görmesine neden olduğunu Eginhard (*neper otium torperent*) söyler. Genel olarak Elder Edward’ın kızlarının yaptığı seçkin evliliklerin, mükemmel yetiştirilmeleri ve hem

yazıyla hem de nakış ve iplik eğirme sanatlarıyla tanışmalarından kaynaklandığı düşünülüyordu.

Bununla beraber bütün hanımefendiler, gözlenebileceği üzere en yüksek rütbelere mensuplardı. Daha alt düzey soyluların eşleri ve kızları genellikle cahildi. 14. yüzyıl Fransız yazarı Geoffrey de La Tour Landry, kadınların okumayı bilmesi gerektiğini ancak yazmanın gereksiz olduğu görüşünü ifade eder. 13. yüzyılın Provençal bir aşk hikâyesi olan “Flamenca” da “kadın kahraman, biraz edebiyat bilgisi olan bir hanımefendinin kendisi için daha değerli olduğunu “söyler, bu şekilde böyle bir bilginin evrensellikten uzak olduğunu göstermektedir. Regensburglu vaiz Berthold (13. yüzyıl) okuyamayan hanımlardan en azından bazılarının denetlendiğini ifade etmektedir.

Vatandaşların kazançları hakkında çok fazla bilgimiz yok ancak daha zengin ailelerdeki kızların biraz edebi eğitim almış oldukları muhtemel dâhilindedir. Bazı manastırlarda özellikle sonraki zamanlarda din dışı eğitim alacak öğrenciler için okullar vardı. Swords Co. Dublin yakınlarındaki Grace Dieu’da Pale’de daha zengin ailelerindeki kızların erdem ve İngilizce eğitimi almaları için gönderdikleri ünlü bir manastır vardı. Chaucer’in Miller’in karısı bir rahibe manastırında büyütüldü. Bu kurumların birçoğu özellikle Fransa’da o dönem için mükemmel bir eğitim veriyordu; diğerleri iğne işi ve Latince, ibadetlerinin ve ilahilerin ezbere tekrarı hariç çok az şey öğrettiler.

Daha küçük tüccarlar ve dükkân sahipleri arasında kadınların okuyabilmesi çok nadirdi. Chaucer’in Bathlı Karısı için kocasının “Valerie’yi öldürdüğü” kitap, belli ki gizeme sahip olduğu kadar iğrençti.

Orta ve Batı Avrupa’nın büyük bölümünde feodal sisteminin ortaya çıkmasıyla birlikte üst sınıfların yaşam tarzında büyük bir değişiklik meydana geldi. Tek katlı ahşap evin (s.293) yerini, ilk etapta kale, ikinci etapta ise sadece mesken olan yüksek taş kale almıştı.

Küçük kötü aydınlatılmış üst kat odalarında ev hanımı ve kızları bakirelerle birlikte nakış işlerlerdi ya da hava izin verdiğinde bahçede dolaşırlardı. Kızın aile içindeki konumu sert bir şekilde ikincildi ve erkeğinkinden çok aşağıydı. Bir baba ölürse evlenmemiş kızı, evleninceye kadar bir vâsinin kontrolüne girerdi. Erkek kardeşi yeterli yaşa geldiğinde genellikle kız kardeşinin vasisi olurdu ve babası gibi ona itaat edilmesi beklenirdi. Niebelungenlied’de Hristiyanlık öncesi bir dönemi temsil ettiği iddia edilse de şu anda sahip olduğumuz şekliyle 13. yüzyıla aittir. Kriemhilde

Gunther'e Sifrit'le evlenmeye istekli olup olmadığını sorulduğunda şöyle cevap verir: "Sevgili kardeşim. Ben daima bana ne söylersen onu yapacağım."

Mirasla ilgili olarak, ülkelerin birçoğunda yasal ifadelerle göre, "kız bir eliyle, erkek iki eliyle aldı." Kadın, kişisel mülkiyette pay aldı ancak toprakta gerçek mülkiyetin en büyük payı erkeğe geçti. Sadece İspanya'daki Vizigotlar arasında bütün çocuklar eşit statüdeydi. Anne öldüğü zaman kızları onun kıyafet ve mücevherlerinden eşit pay aldılar. Eğer baba erkek çocuk bırakmadan ölürse Alemanni ve Saksonlardaki bazı kanunlarda olduğu gibi bütün arazi sadece bir kızla ya da birkaç tane olduğunda onların arasında bölünerek paylaşılırdı. Diğerleri en yakın erkek akrabasının lehine tamamen geçirdi.

Kadın mirasçılar arasında genellikle düzenli *Droit d'ainesse* ya da en büyük doğan yasası yoktu. Hepsinin payı eşitti. Aynı şekilde Leinster'ın mirası, Eva'nın torunları, Marshal William'ın beş kızı arasında paylaşıldı. Yine de tımar durumunda, en büyüğü hüküm sürenin önünde arta kalanı temsil ederdi. Bununla birlikte Saint Louis'in kararnamesi, kızlar arasında düzenli bir *Droit d'ainesse* oluşturdu. Erken dönemlerde ortaya çıkan ve Keltic İrlanda'da uzun süre devam eden İrlanda geleneği, gerçekten de 17. yüzyıllara kadar İngiliz hukuku bütün ülkede yaygındı. Bu anlayış, toprağın herhangi bir koşulda bir kadın mirasçıya geçmesine izin vermiyordu. (s.294) Galler yasalarında da aşağı yukarı benzer düzenlemeler vardı. Ancak bazı istisnalara izin verilmiştir. Vatandaş sınıfları arasında ve köy topluluklarında miras konusunda erkek ve kız arasında fark yoktu.

Erken feodal zamanlarda, kadınlara tımar geçişi genel olarak kabul ediliyordu. Fransa'da Anjou, Orleans ve Ile de France hariç bütün büyük tımarlar, erkek mirasçının yokluğunda kadın soya geçirdi. Almanya ve Avusturya'da kural aynıydı. Bizler de 13. yüzyılda Romalıların kralı Philip'in açık bir şekilde "*jus et consuetudo Teutonica*" olarak adlandırmış olduğunu gördük. İtalya'da Fransa'nın Milan üstündeki iddialarının arttığı uzun savaşlar, tımarın intikal edilen kişinin erkek mirasçıyla sınırlandırılıp sınırlandırmayacağı sorusunu doğurdu. İspanya'da bu hem vardı hem de kadınlar çok sık bir şekilde önemli tımarları ellerinde tutarlardı. Este Kontesi Matilda, 11. yüzyıl İtalya'sında büyük bir rol oynadı ve St. Peter'deki heykeli, arkadaşı olan Pope Gregory'un mezarının süslemelerinde de görülebilir. Kadın tımar sahipleri, erkeklere benzer hak elde edinmiş, birçok yönde bir erkeğin yerine getireceği görevleri yerine getirilmiştir. Onlar

baronluk mahkemeleri tuttular ve ölüm cezası bile verdiler. Fakat Flaman yasasına göre, bu göreve bir memur atamak zorunluydu. İspanya ise yönetmenlik kararları için “bir bilgeler konseyi” toplamayı zorunlu kılınmıştır. Fransa’da kadınlara rütbelere göre yetki verildiğinde, hükümdarlığın konsey kurulu ve krallığın lordları olarak eyalet mülklerinde yerlerini alırlardı. Antik İrlanda kararları, yasal emsal olarak uzun süre biriktirilmiş bir kadın Brehon ya da yargıcın bir örneğini bize verir.

Kadınların görünme alışkanlığı ve toplumsal durumlarda seslerini duyurmaları, kilise tarafından sert bir şekilde kınanırdı. Evde yün eğirme ve dokumayı tartışmaktansa konsey üyelerinin otoritesini kendi kendilerine üstlenerek açıkça meydan okuyan “*mulierculae (küçük kadınları)*”, Nantes’teki bir resmi kilise meclisi, çok sert konuşmalarla zapt etti.

1356’da Golden Bull, n İmparatorluktan tutulan bütün tımarlar sadece erkek sınıfı için miras olarak kalacağını doğrudan beyan etti. (s.295) Gelecek yüzyıllarda kadınların feodal mülkiyet hakkıyla toprak sahibi olmalarına izin verme geleneği, neredeyse her yerde yavaş yavaş ortadan kalktı.